

Psykisk lidelse – et politisk begreb

Jeppe Oute
Sygeplejerske, socialantropolog, ph.d.-studerende
joute@health.sdu.dk

Jeppes projekter

- Psykiatriens forskningsfond i Region Syddanmark
- Novo Nordisk
- Dansk Sygeplejeråds sygeplejefaglige forskningsfond
- Helsefonden
- Psykiatrisk afdeling Esbjerg-Ribe, Region Syddanmark
- Sundhedsvidenskabeligt fakultet, SDU

Begrebet psykisk lidelse – et kampfelt

- ▶ Baggrund: *“Psykiatrien i krise– en kamp om definitioner”*
- ▶ Spørgsmål: *“Hvad er psykisk lidelse og normalitet og hvem definerer det?”*
- ▶ Plot: Tre “stemmer” med overlappende men forskellige forudsætninger
- ▶ I dag: Hvordan virker begreberne forskelligt i praksis?

- ▶ **Den første stemme**
Repræsenterer en professionaliseret medicinsk position, hvor eksperter bør forvalte kontrollen og behandlingen af patienten. Dette er den klassiske psykiatriske forståelse.

	1. stemme
Positioner	"Patienten er skizofren"
Ophav	Traditionel psykiatri (bio-psykiatri)
Sydomsbegreb	Absolut sygdomsbegreb som afspejler troen på en objektiv sandhed Ingen plads til subjektivitet ud over sygdommen.
Nøglebegreber	Ekspertviden Eksperterne ansvarlige for behandlingen Patienten som passiv modtager af behandlingen.
Repræsentanter	Traditionel psykiatrisk forskning. Medicinalindustrien.

▶ Den anden stemme

Repræsenterer en neoliberal position, hvor brugerne og deres pårørende ses som nogle der i højere grad skal forvalte behandlingen – men tager ikke afstand fra den første stemmes sygdomsbegreb.

	2. stemme
Positioner	"Brugeren har skizofreni"
Ophav	Det neoliberale projekt
Sydomsbegreb	Stiller ikke spørgsmålstegn ved den biopsykiatriske sygdomsdefinition, men fremhæver at personen også "er andre ting". Betonere ideen om at personen er et frit handlende individ.
Nøglebegreber	Individfokus Ansvarliggørelse/Selvbestemmelse – men stadig ud fra medicinske rationaler Patient- og pårørendeinddragelse (personcentreret pleje) i effektivitetens navn: Pårørende og patienten forventes i højere grad at forvalte behandlingen
Repræsentanter	Staten semi-offentlige policy-makers Velmenende praktikere bruger- og pårørendeorganisationer

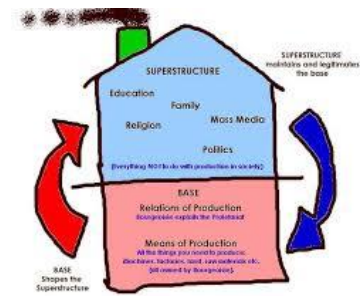
▶ Den tredje stemme

Repræsenterer en position, der fremhæver, at psykiatriske diagnoser formes af ideologiske, økonomiske og sociale forhold og har reelle konsekvenser for de mennesker, der klassificeres. Tillader modstand mod den medicinske model.

	3. stemme
Positioner	"Personen hører stemmer"
Ophav	Kritisk psykiatri
Sydomsbegreb	<p>Undersøger problemer i livet uden at ty til den medicinske model.</p> <p>Lidelsen forstås som opstået i en social og kulturel kontekst. Social marginalisering, fattigdom og ulighed træder i forgrunden.</p> <p>Psykiatriske diagnoser afhænger af ideologiske, sociale og økonomiske forhold og har reelle konsekvenser for de mennesker der diagnosticeres.</p>
Nøglebegreber	<p>Forståelsen af psykisk lidelse kan ikke skelnes fra det kulturelle og det sociale, fordi kulturelle og sociale processer både er med til at skabe de fænomener, der betegnes som psykisk lidelse, og definere det, der betragtes som afvigende og sygeligt.</p> <p>Sociale processer betinger særlige opfattelser af psykisk lidelse og omvendt - særlige opfattelser af psykisk lidelse former vores sociale liv</p>
Repræsentanter	Kritiske brugerbevægelser. Samfundsvidenskabelige psykiatriforskere.

Pårørende som ansvarlige medbehandlere

- ▶ Vejledende tekster til pårørende udgivet af medicinalvirksomheder og sundheds- og socialstyrelsen (1999–2009)
 - ”Pårørende som en aktiv del af behandlingsforløbet”
 - ”Hvad kan du gøre som pårørende?”
 - ”Den deprimerede tror ikke på behandling”
 - ”Se faresignalerne, og få stillet en diagnose”
 - ”Man kan selv gøre meget”
 - ”At være pårørende til en depression”
- (Gerlach 2008; PsykiatriFonden 2001; Meldgaard 2006; Straarup 2008)

Svagthed forstås som det modsatte af tidens krav om effektivitet og selvansvarlighed – legitimerer udvidet social kontrol

- ▶ *"Formålet med dette studie er at tydeliggøre hvilken klassifikation af normalitet, der er indlejret i kampagnematerialerne og hvordan klassifikationen co-konstituerer subjektiviteten hos mennesker, der klassificeres som sindslidende."*
- ▶ *"Maria Bødiker er høj, slank og sund at se på. Hun ser stærk og velfungerende ud. Hendes tre børn ser stærke og velfungerende ud – og er det. De bor i en god lejlighed, der er lækkert indrettet i et af Aarhus' bedste kvarterer. Alt ser fint ud, og er det for så vidt. Der er bare den vigtige detalje, at Maria Bødiker lider af posttraumatisk stressyndrom."* (www.enafos.dk)

Litteratur

- ▶ Hansen, J. Oute (2014) "Pårørendeinddragelse", I: Danbjørg, D., Tvistholm, N. red. *Patient*, Grundbog i sygepleje, fagfællebedømt, kap. 355–372, Munksgaard
- ▶ Hansen, J. Oute, van Randwijk, C.B. (2014) "Nu tager vi over – en diskursanalyse af subjektpositioner i psykiatrisk sygepleje", *Tidskriftet Nordiske Udkast*, 2013, Årgang 41, Nr.1, S. 22–37, ISSN 1396–3953
- ▶ Oute, J. , Ringer, A. (2014) "Psykiatrien i krise – en kamp om definitioner", *Danish Journal of Nursing (Sygeplejersken)*, 6. juni, Årg.114, nr. 7, s. 76–82
- ▶ Oute, J., Huniche, L., Nielsen, C.T., Petersen, A. (2014) "Gooble gobble– a discourse analysis of Danish antistigma and social inclusion campaigns regarding mental illness", *Social Science and Medicine*, Submitted 06/10–14